

Casus Wetenschappelijke Integriteit

2023

Totstandkoming en conclusies van rapport in strijd met WI, misleiding, onzorgvuldigheid – Ongegrond

Universiteit Leiden

Onderwerp

Deze klacht is behandeld door een gezamenlijke commissie, samengesteld uit leden van de CWI van de KNAW en Leiden, omdat dezelfde klacht bij de twee in stellingen is ingediend. De klacht richt zich tegen twee onderzoekers.

Klager is het niet eens met de wijze waarop een rapport tot stand is gekomen, dat is geschreven bij een instituut van de KNAW.

Verzoeker klaagt kort gezegd dat in het rapport sprake is van misleiding. Allereerst wordt volgens hem in het rapport niet vermeld dat, en toegelicht waarom, er een ruimere definitie van een sleutelbegrip wordt gehanteerd dan in een eerder rapport dat door andere onderzoekers in opdracht van de opdrachtgever is verschenen.

Samenvatting advies CWI d.d. 19 oktober 2023:

Het verloop van de procedure

De gezamenlijke Commissie Wetenschappelijke Integriteit KNAW en Universiteit Leiden was in deze procedure als volgt:

- [naam]
- [naam]
- [naam]
- [naam]

Het verloop van de procedure

Bij brief van 13 april 2023 heeft Klager een klaagschrift tegen Beklaagden ingediend bij de Universiteit Leiden wegens vermoede inbreuk op de wetenschappelijke integriteit. De klacht is gericht tegen [Beklaagde 1] (KNAW en VU) en [Beklaagde2] (LEI). Het onderzoek is uitgevoerd bij het [Instituut], onderdeel van de KNAW.

Dezelfde klacht is op [datum] tevens ingediend bij de KNAW, alwaar de [Beklaagde 1] is aangesteld als hoogleraar bij het [Instituut].

De besturen van de KNAW en Universiteit Leiden hebben hierop besloten om de klacht te laten behandelen door een gezamenlijke commissie, bestaande uit leden van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit Universiteit Leiden & LUMC, en leden van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van de KNAW. Omdat het onderzoek waartegen de klacht zich richt is uitgevoerd bij het [Instituut], is gekozen

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

voor een gezamenlijke commissie onder leiding van de voorzitter van de commissie van de KNAW en is de Klachtenregeling wetenschappelijke integriteit KNAW van toepassing verklaard.

Op [datum] heeft Klager een aanvullend klaagschrift ingediend.

De Commissie heeft op [datum] de klachten tijdens een bijeenkomst besproken.

Op [datum] is Beklaagden verzocht een (korte) schriftelijke reactie te geven op een aantal vragen van de Commissie.

Op [datum] hebben Beklaagden de gevraagde reactie ingediend.

Op [datum] heeft Klager schriftelijk gereageerd op de reactie van Beklaagden. Deze reactie is niet toegevoegd aan de procedure, omdat deze te kort voor de hoorzitting is ingediend. Wel is Klager de gelegenheid gegeven om tijdens de hoorzitting alsnog op de reactie van Beklaagden te reageren.

Op [datum] zijn Klager en Beklaagden, buiten elkaars aanwezigheid, gehoord. Zij hebben over en weer een afschrift ontvangen van het verslag van de hoorzitting.

Klacht

Klager heeft toegelicht dat de klacht betrekking heeft op het rapport [titel] (hierna: het Rapport).

De klacht is gericht tegen [Beklaagde 2] (LEI) en [Beklaagde 1] (VU).

Klager heeft ten aanzien van dit Rapport zes klachten geformuleerd. Klachten 4 en 6 heeft Klager tijdens de hoorzitting ingetrokken.

Klager verwijst in zijn klaagschrift naar verschillende normen uit de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke integriteit. De relevante bepalingen zijn als bijlage bij dit adviesoordeel opgenomen.

Klacht 1 betreft het onderdeel [beschrijving]. De toelichting die zij op hun definitie geven is volgens Klager onvolledig en misleidend, omdat beklagden zeggen dat deze beperkter is dan die in het [titel rapport A] Report uit 2006, maar verzwijgen dat zij deze op een essentieel onderdeel hebben uitgebreid door [beschrijving] onder de definitie te laten vallen.

Klacht 2 betreft het onderdeel [beschrijving] van hoofdstuk 5 van het Rapport, dat een meervoudige misleiding zou bevatten over de [beschrijving]. Klager is van mening dat Beklaagden er naar hebben gestreefd om het slavernijverleden van [afkorting] zo groot mogelijk te doen lijken. Zij hebben daarbij feiten en publicaties die kwalificeren als contra-indicaties weggelaten.

Klacht 3 betreft de lichtvaardige wijze waarop Beklaagden een zogenoemde “[beschrijving]” in de [getal] eeuw ongefundeerd hebben toegedicht aan [afkorting], in het bijzonder aan [beschrijving].

In de voorstelling van zaken van de onderzoekers zou het niet slechts een [beschrijving].

Klacht 5 – [beschrijving]

In het onderdeel [beschrijving] in hoofdstuk [nummer] noemen Beklaagden in één adem [beschrijving], zonder te vermelden dat zij hiermee afwijken van het [titel rapport A] uit [jaartal]. In het [titel rapport A] worden als [beschrijving].

In het aanvullend klaagschrift en tijdens de hoorzitting heeft Klager meegedeeld dat hij geen klacht zou hebben ingediend indien in het Rapport de volgende drie punten geschreven zouden zijn:

- a. [beschrijving] van het begrip '[beschrijving]' in [titel rapport A] over [beschrijving], maar wel onder de eigen definitie.
- b. [beschrijving].
- c. [beschrijving].

Juridisch kader

Zie bijlage.

Beoordeling

Klager heeft zijn klachten uitgebreid onderbouwd in een klaagschrift en een aanvullend klaagschrift. De Commissie heeft op [datum] de klachten besproken en heeft voor zichzelf de kern daarvan bepaald. In verband hiermee heeft zij Beklaagden verzocht om niet een verweerschrift op te stellen waarin op alle klachten van Klager wordt ingegaan, maar alleen (korte) schriftelijke reactie te geven op de volgende, specifieke, vragen:

1. De klacht vecht uw definitie van het begrip '[beschrijving]' aan. Kunt u uw visie op dit begrip en het gebruik ervan in uw rapport nog wat nader toelichten?

2. Is de klacht accuraat in haar beschrijving van de manier waarop u in het onderzoek bent omgegaan met de definitie in het eerdere [titel rapport A]? In het bijzonder is de commissie benieuwd of bij het 'heen- en terugvertalen' van deze definitie afwijkingen kunnen zijn ontstaan die belangrijk zijn voor het onderzoek. Als dat het geval is, wat is daarvoor de verantwoording?

3. In de klacht wordt gesteld dat u in het onderzoek bepaalde primaire en secundaire bronnen heeft gemist en dat raadpleging daarvan zou hebben kunnen leiden tot bijstelling van het beeld dat u in het onderzoek heeft geschetst. Een aantal bronnen wordt daarbij expliciet benoemd. Hoe luidt uw reactie op deze stelling?

Tijdens de hoorzitting zijn ook verschillende andere punten van de klacht aan de orde gekomen. In het bijzonder is aandacht besteed aan de aandacht die in het rapport wordt besteed aan [beschrijving]. Daarnaast is gesproken over het karakter van het rapport als wetenschappelijk dan wel als populariserend.

Weliswaar is het aantal door Klager genoemde punten groter dan de hierboven benoemde, maar de commissie is van mening dat hiermee wel het wezen van de klacht wordt afgedekt. In haar beoordeling van de klacht gaat zij dan ook primair op deze punten in.

Kwalificatie van het Rapport

In [datum] heeft [organisatie] opdracht gegeven aan een team onderzoekers van het [instituut] om onderzoek te doen naar [beschrijving]. De invloed van [organisatie] beperkte zich tot het vaststellen van de randvoorwaarden van dit onderzoek, namelijk de duur, omvang en vraagstelling.

Beklaagden hebben toegelicht dat dat zij zich tijdens de uitvoering hebben gehouden aan alle kwaliteitseisen voor wetenschappelijk onderzoek.

Aan dit archiefonderzoek heeft een onderzoeksteam van [aantal] personen en hebben [aantal] student-stagair(e)s meegewerkt. Een wetenschappelijke adviesraad controleerde de kwaliteit van het onderzoek, de gevolgde methodes voor de kwantitatieve reconstructie, en de deugdelijkheid van de getrokken

conclusies. In het Rapport is vermeld dat er omvangrijk nieuw onderzoek heeft plaatsgevonden op basis van vele honderden archiefstukken.

Bij het schrijven van het Rapport, dat wil zeggen de publieke weergave van de resultaten van het onderzoek, hebben de auteurs (Beklaagden) voor ogen gehad dat het toegankelijk diende te zijn voor een breder publiek, hetgeen zich heeft vertaald in de wijze van presentatie. Zo hebben zij de literatuur niet zo uitgebreid genoemd in voetnoten als in een wetenschappelijke publicatie zou gebeuren.

Met Beklaagden is de Commissie van mening dat het Rapport niet zozeer is geschreven voor vakgenoten, maar juist voor een breder publiek. Daarbij weegt mee dat het Rapport niet *peer reviewed* is en een beperkt aantal ([aantal]) voetnoten bevat. Daarnaast is het niet aangeboden aan een wetenschappelijk tijdschrift en is het geschreven in een lossere, toegankelijke stijl. Bovendien is het Rapport geschreven op verzoek van [organisatie] en had (mede) als doel het informeren van het publiek. Er is geen wetenschappelijk artikel verschenen waar het Rapport op is gebaseerd, hetgeen vaak wel het geval is. Dit betekent ook dat verdergaande onderbouwing of bronvermelding niet in een andere bron is terug te vinden. Het bestaan van een onderliggend wetenschappelijk werk is echter niet vereist: men kan ook primair of alléén een populair- wetenschappelijk stuk schrijven. De afwezigheid van een wetenschappelijk artikel heeft dus geen invloed op de behandeling van deze klacht.

Gezien het voorgaande concludeert de Commissie dat het Rapport is aan te merken als een populair-wetenschappelijke weergave van een onderliggend, groter wetenschappelijk onderzoek. Deze vaststelling is van belang, nu de principes en normen van de Gedragscode op populairwetenschappelijke uitingen, alleen van toepassing zijn *voor zover dat in redelijkheid kan worden verlangd* (artikel 1.1.3 Gedragscode).

1. Definitie van het begrip '[beschrijving]' en de relatie tot de definitie in het [titel rapport A].

In het Rapport zijn de volgende activiteiten aangeduid als [beschrijving]:

1. [beschrijving];
2. [beschrijving].

Beklaagden hebben toegelicht dat het [titel rapport A] is opgesteld omdat [omschrijving] wetgeving de toenmalige [organisatie] verplichtte [beschrijving]. [Naam bureau], een in [land] gevestigd onderzoeks- en adviesbureau heeft onderzoek gedaan naar de voorlopers van de [organisatie], waardoor er een zekere parallel is met het onderhavige onderzoek. Beklaagden hebben daarom in het Rapport vrij uitgebreid stilgestaan bij de definitie van [beschrijving] die [naam bureau] hanteerde, vooral om te verduidelijken hoe dit eerdere onderzoek zich verhoudt tot hun onderzoek. Zij hebben tijdens de hoorzitting uitgelegd dat zij uitgebreid naar deze definitie hebben verwezen vanwege de specifieke context en aard van het Rapport als onderzoeksverslag ten behoeve van [organisatie], niet vanwege de bijzondere kwaliteit of het bijzondere gezag van deze specifieke definitie. Beklaagden hebben in het Rapport bovendien uitgelegd waarom zij de [naam bureau]-definitie ongeschikt vinden en een eigen definitie hanteren.

Klager heeft naar voren gebracht dat het Beklaagden vrij staat om een eigen definitie te hanteren van het begrip '[beschrijving]' en dat hij geen bezwaar heeft tegen het gebruik van de definitie die zij hebben opgesteld.

Klager is echter van mening dat de categorieën '[beschrijving]' en '[beschrijving]' buiten de [naam bureau]-definitie vallen, maar dat Beklaagden niet expliciet hebben vermeld dat hun definitie op dit punt afwijkt. Klager is van mening dat de onderzoekers er kennelijk naar gestreefd hebben om [beschrijving] van [afkorting] zo groot mogelijk te doen lijken, door definitie van het begrip '[beschrijving]' opzettelijk en stilzwijgend te verruimen. Dit handelen acht Klager strijdig met de wetenschappelijke integriteit. Daarnaast

Universiteiten van Nederland

heeft Klager bezwaar tegen de wijze waarop in het Rapport is omgegaan met de definitie uit het [naam-bureau]-onderzoek, onder meer door de wijze waarop deze is vertaald.

De Commissie herhaalt allereerst dat een populair-wetenschappelijke uiting vaak volgt op een wetenschappelijke publicatie. In de wetenschappelijke publicatie is dan te vinden hoe het onderzoek exact is vormgegeven en welke bronnen zijn geraadpleegd. In onderhavige kwestie ontbreekt een dergelijke onderliggende publicatie. Dat er in dit geval enkel een populair-wetenschappelijke publicatie is verschenen, is te verklaren door de omstandigheid dat er sprake is geweest van een onderzoeksopdracht, waarbij de opdrachtgever expliciet heeft gevraagd om een dergelijke publicatie.

De Commissie constateert voorts dat de klacht zich richt op de omstandigheid dat het Rapport een verwijzing naar het rapport van [naam bureau] bevat en de daarin gebruikte definitie van het begrip '[beschrijving]'. Hierdoor wordt er verband gelegd tussen het Rapport en het rapport van [naam bureau] uit [jaartal]. Bij het leggen van een dergelijk verband moet op adequate wijze worden aangegeven hoe de publicaties zich tot elkaar verhouden. Voor de manier waarop dit gebeurt is van belang dat het Rapport een populair-wetenschappelijke bijdrage is. Onder het beoogde lezerspubliek zullen zich immers personen bevinden die geen historici zijn en in die zin meer 'bij de hand' moeten worden genomen bij het lezen van het rapport, zonder te vervallen in details of vakjargon. De vraag die voorligt is of Beklaagden op dit punt voldoende mate informatie hebben gegeven of dat zij in strijd met de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit hebben gehandeld.

De Commissie heeft daarbij overwogen dat het [beschrijving] onderwerp is waarbij de maatschappelijke opinie aan verandering onderhevig is. In dat licht hadden de onderzoekers ervoor kunnen kiezen om een uitgebreidere toelichting te geven op redenen waarom zij de door hen gegeven definitie juist vergelijken met die van [naam bureau], waarom zij voor een andere definitie hebben gekozen en op welke punten hun eigen definitie precies afwijkt van de definitie waarmee wordt vergeleken.

Dat Beklaagden een andere keuze hebben gemaakt betekent echter niet dat zij onzorgvuldig of in strijd met wetenschappelijke integriteit hebben gehandeld. In het Rapport wordt voldoende duidelijk en expliciet uitgelegd welke definitie de onderzoekers hebben gehanteerd bij hun onderzoek en waarom zij daarvoor hebben gekozen. Weliswaar worden het '[beschrijving]' en '[beschrijving]' niet met zo veel woorden genoemd, maar duidelijk is dat zij ook bij strikte lezing onder de definitie vallen. Bovendien wordt de definitie consequent aangehouden binnen het Rapport en blijkt uit de verdere inhoud dat het '[beschrijving]' en '[beschrijving]' worden aangemerkt als [beschrijving].

Daarnaast is expliciet duidelijk gemaakt dat de door Beklaagden gehanteerde definitie afwijkt van de [naambureau]-definitie. Dat ervoor is gekozen om niet alle verschillen te duiden ligt volgens de Commissie binnen de keuzevrijheid die Beklaagden hebben bij het schrijven van de publicatie. In dit kader acht zij tevens van belang dat het Rapport is aan te merken als een populair-wetenschappelijke uiting. De auteurs hebben daarbij een grotere vrijheid om de definitie zo vorm te geven dat de toegankelijkheid van het Rapport wordt gewaarborgd.

Ditzelfde geldt voor de vertaling van de [naam bureau]-definitie naar het Nederlands. Beklaagden hebben toegelicht dat zij geen woordelijke vertaling hebben gebruikt, maar dat zij de definitie in eigen woorden hebben geparafraseerd. Daarbij hebben zij ervoor gekozen om het woordgebruik aan te passen naar modern taalgebruik, om het origineel in verkorte vorm weer te geven en niet ter zake doende informatie weg te laten. Ook hiervoor geldt dat de auteurs een andere keuze hadden kunnen maken. De Commissie kan Klager volgen in zijn kritiek en kan zich indenken dat bepaalde keuzes ongelukkig zijn uitgevallen. In

het licht van het voorgaande leidt dit echter niet tot de slotsom dat Beklaagden dermate onzorgvuldig zijn geweest dat zij een inbreuk op de wetenschappelijke integriteit hebben gemaakt.

Alles overziend hebbende is het de Commissie niet gebleken dat de lezers worden misleid bij het presenteren van de onderzoeksresultaten, laat staan dat Beklaagden op misrepresentatie hebben aangestuurd. De klacht is daarom op dit punt ongegrond.

2. Ontbreken primaire en secundaire bronnen

Klager heeft naar voren gebracht dat Beklaagden een aantal primaire en secundaire bronnen hebben gemist en dat raadpleging daarvan had kunnen leiden tot bijstelling van het beeld dat in het Rapport heeft geschetst. Meer specifiek hadden Beklaagden moeten opnemen dat [beschrijving]. Ook heeft Klager verschillende boeken en rapporten genoemd waarvan de zorgvuldigheid had gevergd dat ze in het Rapport werden betrokken.

Beklaagden hebben in dit kader toegelicht dat in het Rapport is opgenomen dat [beschrijving]. Zij hebben echter over het hoofd gezien dat uit (recente) literatuur blijkt een aantal andere [beschrijving].

Met Beklaagden is de Commissie van mening dat historisch onderzoek niet volledig kan zijn. Uit hetgeen Klager naar voren heeft gebracht is niet aannemelijk geworden dat Beklaagden bewust informatie hebben achtergehouden om de conclusies van het Rapport te beïnvloeden. Bovendien is niet gebleken dat deze informatie, als deze wel zou zijn opgenomen in het Rapport, tot andere conclusies hebben geleid. Dat niet alle relevante literatuur in voetnoten is vermeld, is in het licht van de populair-wetenschappelijke aard van het Rapport eveneens begrijpelijk. Er is bewust voor gekozen om – anders dan gebeurd zou zijn in een wetenschappelijke publicatie – niet al te veel voetnoten en bronverwijzingen op te nemen, maar het rapport vooral op archiefonderzoek te baseren. Daarnaast geldt dat niet alle tijdens de hoorzitting genoemde publicaties al beschikbaar waren ten tijde van schrijven van het Rapport en dat ze, voor zover dat wel zo was, geen wezenlijke informatie toevoegden aan het rapport, gelet op het doel daarvan. De klacht is daarom op dit punt ongegrond.

3. Klacht 3: ongefundeerde [beschrijving].

Klager heeft naar voren gebracht dat [beschrijving] was, maar dat er geen aanwijzing is dat [beschrijving].

Beklaagden hebben erop gewezen dat de [beschrijving], zowel door [beschrijving] als [beschrijving]. In het Rapport blijft het bij deze constatering en is niet is gesteld dat [beschrijving], dan wel dat [beschrijving]. De klacht is daarom op dit punt ongegrond.

Advies van de Commissie

Gelet op het vorenstaande adviseert de Commissie het bestuur van de KNAW en het College van Bestuur de klachten ongegrond te verklaren.

Aanvankelijk oordeel College van bestuur d.d. 9 november 2023:

Advies van de CWI wordt overgenomen.

LOWI:

De kwestie is voorgelegd aan het LOWI (Procedure 259), dat op 25 april 2024 advies uitbrengt.

Het LOWI verklaart het verzoek wat betreft de door de Commissie gevolgde procedure deels gegrond. Het LOWI en adviseert de klachten definitief ongegrond te verklaren.

Definitief oordeel van het College van Bestuur d.d. 23 mei 2024:

Het College stelt als definitief oordeel vast dat de klacht inzake wetenschappelijke integriteit ongegrond is.